SANT FELIU DE GUÍXOLS
Les transformacions del segle XVIII

Àngel Jiménez, arxiver municipal

Amb la col.laboració de Gerard Bussot (dibuixos), Alzira Romà, Montserrat Masnou (Institut de Batxillerat), Beatriu Cruset, Elena Esteva (Escola de l'Estació), Mercè Agustí (Escola Sant Josep), Valentina Escudero (Escola Baldiri Reixach), Margarida Oliver, Maria de la Peña i Adela Rubió (Escola Cor de Maria).

CREIXEMENT DEMOGRÀFIC.

A principis de segle, el 1708, Sant Feliu tenia 466 cases; i el 1719 en tenia 450, amb 1.543 habitants, segons els estudiosos.

Nosaltres, però, hem trobat al nostre Arxiu Històric un document de l'any 1716 que diu així: *«El número dels veïns de dita vila (Sant Feliu de Guíxols) i terme consisteix en 431 famílies, que en número de persones suma 2.119, és a saber 818 casats compresos hòmens i dones, 118 viudos també compresos hòmens i dones, 178 fadrins, 174 donzelles, 29 criats, 26 criades que estos són de comunió, i fan la suma de 1.343; i los restants 776 són impúbers que no arriben a edat de 12 anys».*

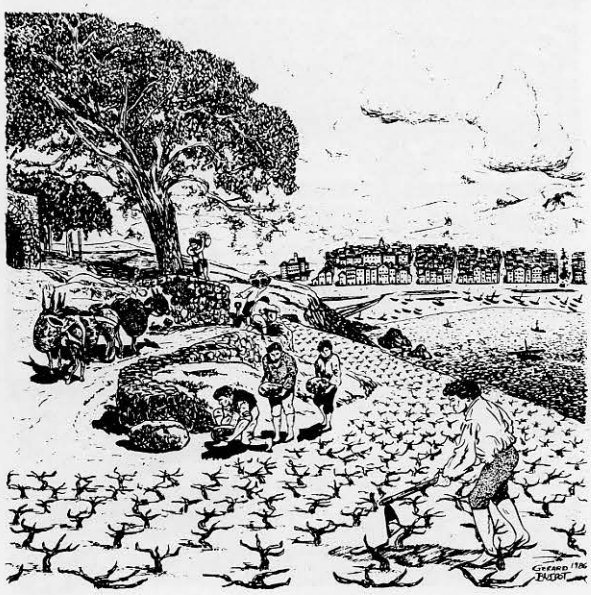

A mitjan segle s'inicià un ritme important de creixement de la població. De manera que a l'últim terç d'aquesta centúria, el 1787, Sant Feliu havia ja assolit la xifra de 5.090 habitants.

La nostra vila passà a ser, així, la més important del litoral gironí i la tercera de la província, quan (1787) Girona tenia 8.044 habitants i Catalunya, 900.000.

Havia començat, doncs, la tendència a una certa modernització del cicle demogràfic, tret que caracteritzarà l'etapa inicial de la nostra història contemporània.

APENDIX Document núm. 1

(Bibliografia: ***I. Barbaza, El paisatge humà de la Costa Brava. Vol. I p. 125. Edic. 62. 1988; J. Iglésies, Demografia històrica del Baix Empordà. XX Assemblea Intercomarcal d'Estudiosos. Publicacions del Museu, 1977; P. Vilar, Catalunya dins l'Espanya moderna, Vol. III p. 148).***

HOMES I TREBALLS.

Dels 1.286 veïns, caps de família, que el 1786 constituïen el gruix de la comunitat ganxona, només un petit sector pertanyia a l'estament privilegiat (clergues, nobles, militars/funcionaris, professions liberals —metges i advocats—, alguns comerciants i hisendats).

El seguia una ampla capa intermèdia de botiguers, petits comerciants, artesans o menestrals, i part de la gent de mar.

Després, per sota, venia una, no pas petita, capa de jornalers/assalariats, pescadors/mariners pagesos masovers, que podia comptar —just per sobreviure— amb l'ajuda d'un petit tros de terra — la vinya.

I ja, finalment, a baix de tot de l'estructura social hi havia els marginats: les vídues, els mossos/criats, els disminuïts físics, etc.

Quant als treballs, destaca el gran nombre de guixolencs —gairebé la meitat— que es dedicaven a les feines del mar; mariners, mestres d'aixa i calafats, pescadors.. etc.

D'entre els artesans de la segona meitat del Setcents, el grup més nodrit era el dels tapers, i el seguien —quantitativament parlant— els barrilers/boters, sabaters, paletes, traginers, sastres, corders, etc.

APENDIX Document núm. 2

A la nostra vila del XVIII, el predomini de la vinya era absolut per sobre dels cereals i de l'horta. El 60% de la terra cultivable estava dedicat a la vinya; un 23% als cereals (blat i mestall), un 0,65% a horta i la resta a cànem i lli destinats als teixidors. Cal dir que la propietat de la vinya estava molt distribuïda. Hi havia molts propietaris de petites parcel.les, entre els quals s'hi comptaven molts pescadors i mariners, artesans i jornalers.

El vi i la seva destil.lació —l'aiguardent— donava feina als boters guixolencs.

Tant la producció del blat com la del vi era insuficient per al consum dels guixolencs i per a les necessitats del comerç, la qual cosa fomentava la navegació de cabotatge. (Així i tot, hi hagué anys —1730 per exemple— de collites de vi tan abundants que el preu per càrrega baixà moltíssim).

L'augment de la població de Sant Feliu, com la d'arreu de Catalunya, comportà lògicament un increment paral.lel de la demanda de queviures; d'entre els quals, n'hem de destacar el consum del peix. D'aquí, doncs, que la pesca adquirís més importància.

La forma de pesca local, amb un volum més gran de captures, era el *sardinal*.

Es proveïa de peix fresc el nostre mercat i de peix salat l'interior i àdhuc se n'exportava.

La saló de la sardina i de l'anxova donava feina a 40 tallers de barrils, segons Zamora.

D'altra banda i en relació a la pesca, s'anà desenvolupant la manufactura de confecció de xarxes de lli. El francès Duhamel du Monceau, el 1769, esmentava la qualitat de les xarxes de sardinal fetes a Sant Feliu, que també eren exportades. Aquesta important artesania ocupava un bon nombre de dones i noies ganxones que, a més de fer randes i *blondes negres,* ajudaven a destripar i salaonar anxova.

La confecció de veles, *contomines,* mitges i cordes era tasca dels nostres teixidors i corders.

La pesca del segle divuit, per tant, constituí una bona font d'ingressos per a la població, malgrat els impostos (el *vintè* i el *quart*) que calia pagar al monestir, i que motivaren plets i avalots.

L'activitat a les drassanes també, és clar, s'intensificà. No solament s'hi bastien vaixells de guerra, sinó els grans velers (bergantins, pollancres, bricbarques) i les barques de mitjana que el redreçament comercial necessitava.

A finals de segle hi havia cap a una dotzena d'embarcacions que anaven normalment a Amèrica, i eren prop d'un centenar les que feien el tràfic corrent de cabotatge.

Un seguit de circumstàncies (els boscos d'alzines sureres, la proximitat i contacte amb el Rosselló, la tradició comercial dels guixolencs, una modesta acumulació de capital... etc) afavorí la manufactura de quelcom que esdevendria essencial en la vida dels guixolencs; ens referim, és clar, a l'elaboració del ***tap de suro.***

Sembla que poc abans de 1750 ja hi havia tapers a Sant Feliu. I el 1784 hi havia una cinquantena d'obradors, que donaven feia a dos-cents treballadors.

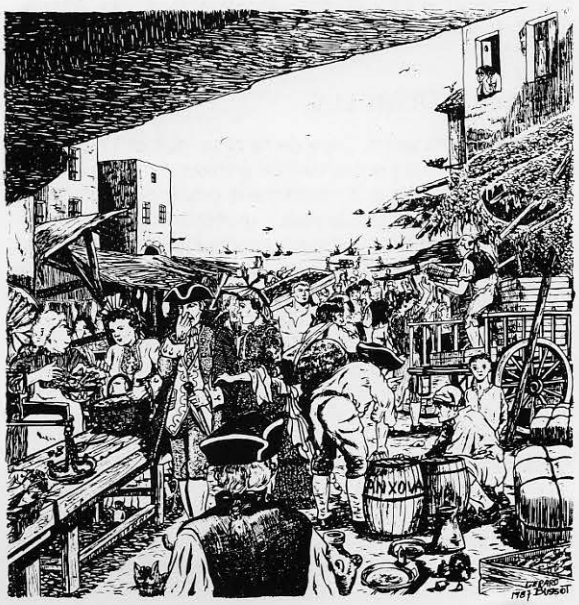

Altres, propietaris i comerciants, començaren a negociar amb la venda directa, a l'estranger, de *pannes* de suro.

A la segona meitat del divuit, Sant Feliu s'havia convertit en un centre comercial i manufacturer important.

APENDIX Document núm. 3

(Bibliografia: ***Y. Barbaza, o.c.; J. Boadas, Aproximació a les transformacions del litoral català a la primera meitat del segle XVIII: El cas de Sant Feliu de Guíxols. Primer Congrés d'Història Moderna de Catalunya, 1984. A. Jiménez, Sant Feliu de Guíxols, Quadern núm. 8 de la Revista de Girona; B. Julià, Notes guixolenques del segle XVIII. Revista de Girona, 1983-1984.)***

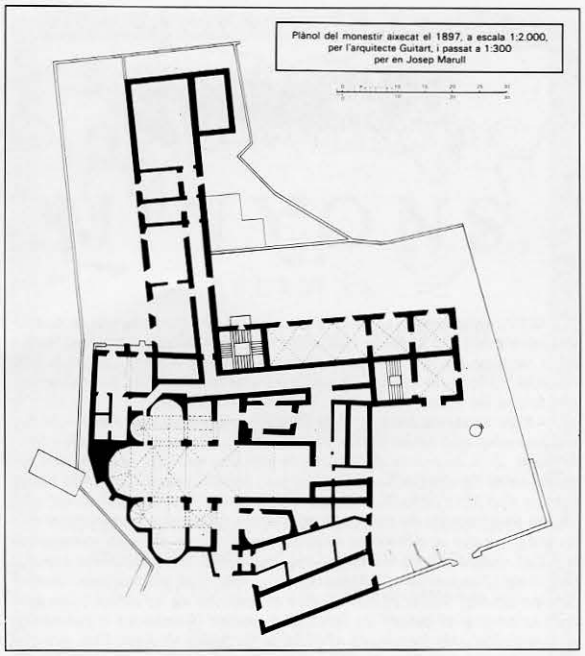

La capella de Sant Elm havia estat reedificada (1723) i, a mitjan segle, es remodelà l'Hospital, es restaurà l'edifici de les Cases Consistorials i es renovà l'església parroquial: *«Comptes de la caritat se (h)a treta de varies persones per a daurar lo Retaule o Altar Major, fer la Balaustrada y arreglar lo Presbiteri de pedra marbre i altres adornos desde el primer del mes de Janer de l'any 1751 fins lo últim desembre el 1754».*

EVOLUCIÓ URBANA

Els anteriors canvis socials i econòmics vingueren acompanyats d'importants modificacions urbanes.

Amb el creixement econòmic i demogràfic es produí també l'expandiment de la ciutat —ja sense l'entrebanc de les muralles— en direcció nord i est de l'antic nucli; a continuació del raval de Tueda (carrers Rutlla, Estret (Verdaguer) i Major) i des del portal de Girona (carrer del Mall i Campmany).

Segons les dades trobades a l'Arxiu, el 1716 hi havia a Sant Feliu 431 cases (10 de noves i la resta velles, 4 deshabitades i 2 arruïnades).

A mitjan segle n'hi havia 487 (i 55 magatzems/botigues), i 569 el 1760 —segons el cadastre; quan les transformacions econòmiques tot just es començaven a apuntar.

El 1790, en canvi, hi havia ja 1200 cases. *«No se puede figurar el gran número de casas que aquí se hacen. Se han roto las rocas para formar algunas, cuyos tejados se ven en escala, y a pesar de traer la cal y el yeso de Gerona (...). Todas las casas son de piedra y cal»* (Zamora).

Les cases guixolenques amb llindes datades confirmen aquest eixamplament de la Vila. El 1777 es parlava de les «cases noves de la muralla», és a dir, fetes on abans havien estat les muralles.

D'aquesta època és el gran edifici monàstic i el recinte que tancaria el monestir, del qual en resta encara com a monument la gran portada coneguda com a *l'arc de Sant Benet.*

L'eufòria constructora era tan gran que algun particular i el mateix abat van intentar de construir cases on, més tard, hi hauria el passeig de mar. La forta oposició que presentaren els mestres d'aixa, patrons, matriculats i d'altres obligaren l'administració a no donarne permís.

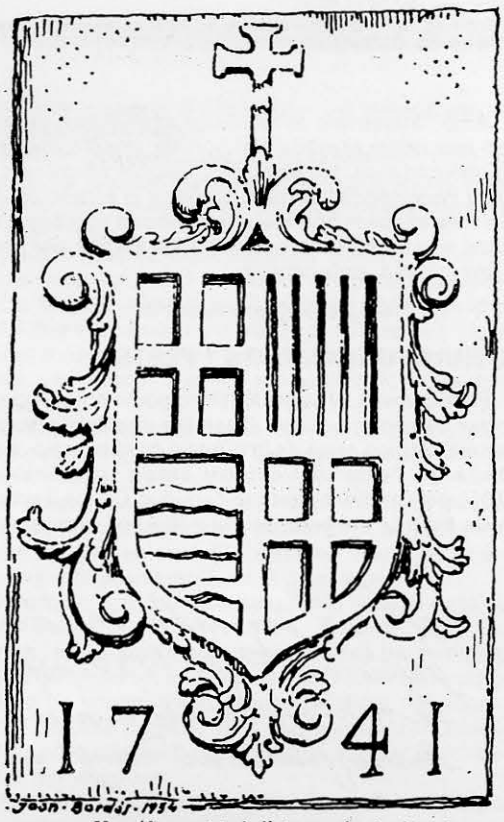

-Magnific escut treballat en pedra i existent en la façana de l'Hospital Municipal

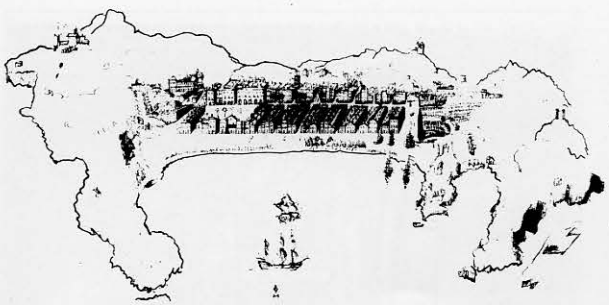

1787. Fragment d'un dibuix en el qual es veu com era la nostra vila aleshores. No hi havia cap arbre ni en els Passeigs ni en el Portalet, i tampoc no se'n veu cap en el carrer dels Arbres. Entre la vila i el mar, tot era un sorral. La platja es veu regular, ben centrada; tenia forma de fina petxina.

Altres observacions: 1. A la Plaça —aleshores dita Real— hi havia tres oms que foren tallats el 1829 perquè eren vells, inútils i l'enlletgien. 2. A la punta dels Guíxols s'hi veu el Fortí —en el lloc on ara hi ha el Salvament— representació gràfica que no recordo haver vist en cap altra ocasió. 3. Davant del Portalet, al mig del sorral, s'hi veuen tres vaixells de bon tamany i, entre les cases, sembla que n'hi ha més, bé que el dibuix no és prou clar que ens permeti assegurarho. Cal recordar que, almenys des del 1696, d'aquesta via urbana se'n deia «Drassanal» i «Atarassanal», nom que evidentment indica que en aquest indret hi havia unes drassanes on es construïen embarcacions; si el dibuix és fidedigne, serien drassanes a cel obert. 4. Destruïda pels francesos el 1696 la fortalesa de Sant Elm, era utilitzada com a semàfor. 5. El molí de vent de Dalt encara servia; els de Baix i de les Forques ja no funcionaven. 6. La platja era quasi plena d'embarcacions de pescadors, un dels oficis que donava feina a més guixolencs. 7. El raval del monestir tenia tres carrers ben formats; la resta eren terres, potser de labor, amb alguna casa escadussera. 8. El raval de Tueda era una realitat des de feia molt temps, però no havia traspassat la riera del mateix nom. 9. La casa consistorial encara no tenia la torre campanar que, segons el notari Sala, fou alçada el 1847. 10. Les cases eren de planta baixa, d'un o de dos pisos; no se'n veu cap de tres. 11. Per damunt del nivell superior de les cases sobresurt el campanar de l'església de Sant Joan i la baluerna del monestir.

Arxiu General de Simancas. Secció «mapas, planos y documentos XXVII-38. Secretaría de Hacienda», lligall 1119. Publicat per E.Z. a «Àncora» del 24-VI-1976.

Del llibre «El Passeig del Mar de St. Feliu de Guíxols, compleix 150 anys» de Lluís Esteva.

Amb l'increment de l'activitat comercial i, per tant, amb una major presència al port de vaixells mercants i de mercaderies, la punta dels Guíxols assolí una especial importància estratègica per a la protecció d'un port més exposat que mai a les accions corsàries. Allí, doncs, s'hi construí el *Fortí*, el nostre Fortim, per posarhi una bateria amb canons.

APENDIX Document núm. 4

GUERRA, CALAMITATS I PLETS.

Políticament, el segle XVIII no podia començar pitjor per a la nostra ciutat. Quan les rivalitats europees s'exterioritzaren arran de la qüestió de successió al tron d'Espanya, l'estament dirigent català optà finalment (1705) pel candidat austríac l'arxiduc Carles, i en contra de Felip V, fill petit del rei —Borbó— francès.

La nostra indefensa vila, és clar, hagué de prendre el partit de Carles III, i com de costum donà suport a la defensa de la ciutat de Girona.

Els monjos benedictins i algunes famílies guixolenques de nom, en canvi, sembla que es mostraren partidàries dels borbons.

Sigui com sigui, però, el fet és que una vegada més calgué patir-ne les conseqüències.

L'agost de 1719 *«entraron sediciosos en esta villa y han saqueado a los que cuidan de las rentas reales y de la sal, granos..., distribuyendo y arrojando la sal».*

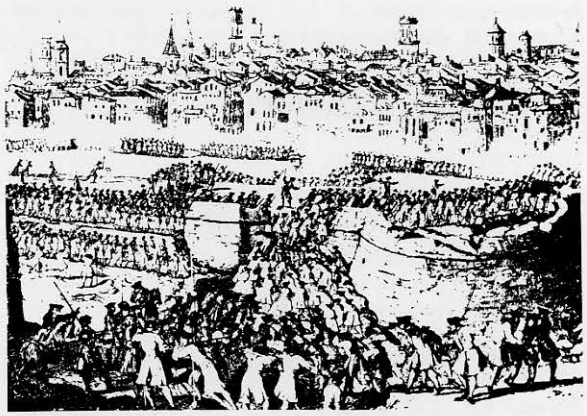

Després d'aquest assalt als Magatzems Reials, es disposà que uns trenta homes fusellers s'establissin a la nostra població per mantenir la tranquil.litat pública i per assistir la Justícia.

I sembla que fins a finals de segle hi hagué tranquil.litat, quan algunes embarcacions de Sant Feliu s'equiparen com a *corsaris* per combatre la pirateria que els anglesos fomentaven des de Menorca. En aquestes accions sobresortí la figura de Geroni Basart (àlies *Rufo*), que va ser condecorat pel rei.

Amb la Revolució Francesa —s'escau el seu bicentenari— la vila es veié de nou involucrada en una guerra, la *Guerra Gran* (1793-1795), origen d'una greu penúria alimentària i de la conseqüent crisi demogràfica (Vegeu el Document 1 de l'Apèndix).

En aigües guixolenques, el 1795 tingué lloc el combat del «Montañés», vaixell de l'armada espanyola, contra naus de guerra franceses.

D'altra banda, durant aquesta centúria també tingueren lloc diverses catàstrofes públiques.

L'any 1730 un petit terratrèmol sustragué la tranquil.litat dels nostres guixolencs. Sortosament, però, no hi hagué cap víctima.

Dos anys després d'aquest petit espant —setembre de 1732—, un terrible aiguat inundà la vila, pel costat de la riera de les Comes sobretot, i que ocasionà moltes desgràcies: dos morts i un desaparegut, cases ensorrades, malmenà totes les collites (la del vi, sobretot), etc.

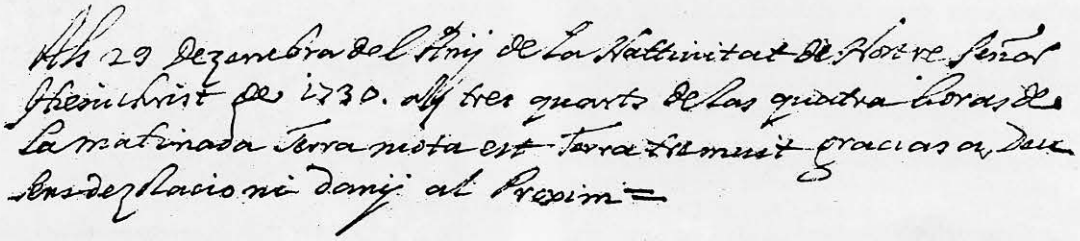

AHMSFG, Manual d'Acords. «Als 29 desembre de l'Any de la Nativitat de nostre Señor Hesuchrist de 1730, als tres quarts de les quatre hores de la matinada Terra mota est terra tremuit, *(la terra s'ha mogut, la terra ha tremolat)* gracies a Déu sense desolació ni dany al Proxim».

El 1740 el tràngol arribà pel mar. La tempesta va ser tan furiosa que l'aigua de mar arribà fins a les portes de l'església de Sant Joan.

I les pestes o malalties contagioses no havien desaparegut del tot. De tant en tant, feien alguna rebrotada; com la febre del 1769 que causà algunes morts.

No foren només, però, els elements externs els causants de desgràcies entre la població.

El monestir continuava fruint dels seus privilegis. La legislació borbònica permetia encara la jurisdicció feudal, i amb més força que abans potser. De manera que la lluita antisenyorial entre vilatans —i llurs representants al Consistori— i el Monestir s'anava enverinant encara més, ja que l'abat, *Decimador Universal* del terme i de la parròquia de la vila de Sant Feliu i de Santa Maria de Fanals, continuava exigint el *delme* i les *primícies* de la terra (vi, blat, grans i llegums) i del mar *(vintè* del peix).

La resistència, per part de la població, es concretà en l'administració dels diners que procedien del famós *«quart»* que els pescadors havien de pagar com a imposició per pescar en dies festius. Diners que s'havien d'invertir en obres de la parròquia. En una ocasió, els jurats decidiren pavimentar el terra del temple, però el convent s'hi oposà. Aleshores tot el Consell en pes acompanyats d'una multitud de veïns amb destrals i malls trencaren les portes —tancades— de l'església, hi entraren i emparedaren la porta que des de la sagristia comunica el temple parroquial amb el monestir.

Aldarulls que comportaren l'empresonament d'un síndic de la Universitat.

Entre 1767 i 1768 nombrosos guixolencs es negaren també a pagar el delme del raïm i de la verema.

CULTURA

Després de l'11 de setembre de 1714 —capitulació de Barcelona en la Guerra de Successió— Catalunya perdé les antigues llibertats i els privilegis que tenia com a nació. Es suprimí la Generalitat i les Corts, i el nou poder reial —a partir d'aleshores— no trobaria cap mena d'oposició ni de límit.

Amb el Decret de Nova Planta (1716) Sant Feliu passà a formar part del corregiment de Girona i els antics jurats van ser substituïts per regidors anuals nomenats per ordre reial.

Varià el sistema fiscal, adoptant la forma de l'impost directe —*cadastre*— i introduint diversos monopolis.

Continuava vigent, però, el vell sistema jurídico-feudal que intentava d'impedir la davallada dels ingressos del monestir, encara que els conflictes tantes vegades esmentats anaven erosionant la seva base econòmica.

D'altra banda, començà la repressió lingüística, contra el català, i la cultural (l'ensenyament universitari, etc.).

El nostre famós escriptor i polític Antoni de Capmany (de Montpalau) i Surís, descendent de guixolencs, escriví sempre en castellà i posà en evidència la progressiva castellanització de la literatura.

El català, però, continuà essent la llengua de la cultura popular.

Així i tot, al llarg d'aquest segle s'anà prenent consciència de la utilitat o conveniència d'una educació general, d'un ensenyament bàsic, a l'abast del poble.

De l'escola pública, se'n feia càrrec el municipi, i aquella coexistia amb l'ensenyament privat exercit sobretot per clergues.

Aquesta tradició docent a les notres terres féu possible la personalitat de l'il.lustre capellà Baldiri Reixach (1703-1781), nascut a Bell.lloc i autor de les **«Instruc-**

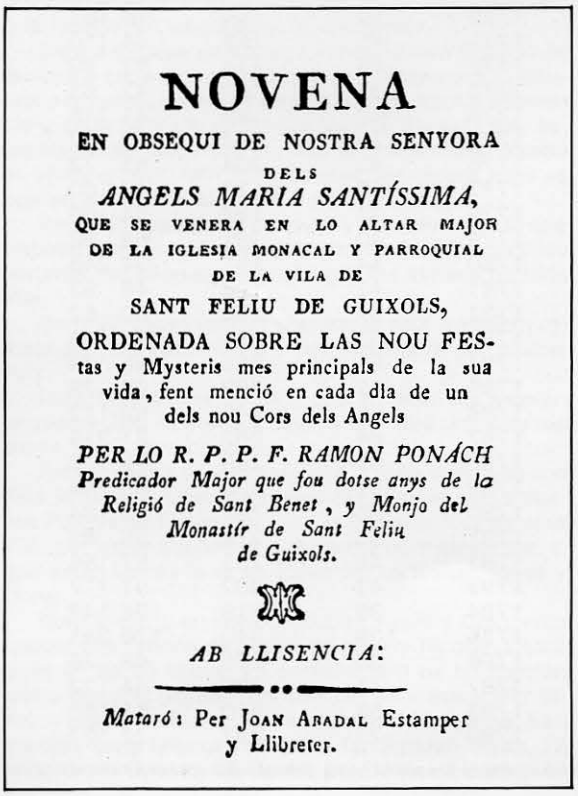

NOVENA

EN OBSEQUI DE NOSTRA SENYORA

DELS

ANGELS MARIA SANTÍSSIMA,

QUE SE VENERA EN LO ALTAR MAJOR DE LA IGLESIA MONACAL Y PARROQUIAL DE LA VILA DE

SANT FELIU DE GUIXOLS,

ORDENADA SOBRE LAS NOU FESTAS y Mysteris mes principals de la sua vida, fent menció en cada dia de un dels nou Cors dels Angels

PER LO R. P. P. F. RAMON PONÁCH

Predicador Major que fou dotse anys de la Religió de Sant Benet, y Monjo del Monastír de Sant Feliu de Guixols.

AB LLISENCIA:

Mataró: Per JOAN ARADAL Estamper y Llibreter.

INSTRUCCIONS

PER LA ENSENYANÇA DE

MINYONS,

ESCRITAS

PER LO Rt. BALDIRI REXACH,

Prevere, y Rector de la Iglesia Parroquial de Sant Martí de Ollés, Bisbat de Gerona.

OBRA UTILISSIMA PER LA Instrucció dels Minyons, y descans dels Mestres, ab Laminas finas pera apendrer be de escriurer.

DEDICADA

A DEU NOSTRE SENYOR.

AB LLICENCIA, Y PRIVILEGI.

BARCELONA: Edició de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana. Any 1923.

cions per a l'ensenyança de minyons» (1749), on no solament defensava l'ensenyament en català sinó que la instrucció era igualment útil als nois i a les noies.

Alguns guixolencs es matricularen a l'Escola de Pilots d'Arenys de Mar i a l'Escola Nàutica de Barcelona.

D'altra banda, al poble continuava havent-hi el «*ministre o familiar del Sant Ofici o Tribunal de la Inquisició*» —Fèlix Andreu i el confiter Francesc Sicars ho varen ser un temps— que vetllava per la religió, per la puresa de la sang i de les idees i pels bons costums dels seus veïns; i que, a canvi, gaudia de molts privilegis. En aquest període almenys tres persones d'aquí varen ser jutjades per la Inquisició: un monjo, suspecte d'utilitzar malament el sagrament de la confessió, un curandero supersticiós i un enemic del monestir, partidari entusiaste de la Revolució francesa.

El poble d'aquella època es divertia veient comèdies, fent saraus i ballant sardanes a la Plaça.

Adhuc les celebracions religioses, com aplecs i processons, els proporcionava distracció i lleure. Per la Mare de Déu d'agost s'escenificava la festa.

A l'inventari d'una família guixolenca, hi figuren diversos instruments musicals: orgue, espineta, «massacort», baix i guitarra.

(Bibliografia: ***A. Jiménez, Aproximació a la història de l'ensenyament a Sant Feliu de Guíxols, ps. 7-10; B. Julià, cultura guixolenca del segle XVIII, Ancora, 27-X-1988).***

APÈNDIX

Document núm.1.— **POBLACIO DEL S.XVIII. Nombre de matrimonis, bateigs i defuncions celebrades a la nostra església parroquial.** (*Estudi demogràfic elaborat per A. Grau, i completat per A. Jiménez*).

Anys	Matrimonis	Bateigs	Obits	Anys	Matrimonis	Bateigs	Obits
1700	18	123	67	1750	31	149	33 44
1701	17	120	53	1751	20	142	84 145
1702	25	118	57	1752	33	149	64 64
1703	17	111	161	1753	44	145	53 69
1704	19	116	57	1754	35	157	36 42
1705	14	104	45	1755	34	164	49 139
1706	14	110	188	1756	60	169	47 68
1707	23	138	63	1757	36	188	26 120
1708	16	106	135	1758	40	204	27 59
1709	20	92	75	1759	37	163	61 35
1710	28	121	48	1760	33	181	54 60
1711	33	103	104	1761	37	184	68 96
1712	15	140	67	1762	40	197	50 175
1713	23	82	115	1763	44	197	39 78
1714	15	108	93	1764	43	193	41 117
1715	14	107	108	1765	34	180	59 75
1716	22	103	81	1766	35	181	55 78
1717	21	121	107	1767	39	185	55 141
1718	26	133	84	1768	38	195	42 102
1719	33	138	86	1769	46	197	141 132
1720	12	119	73	1770	54	194	48 107
1721	13	114	79	1771	45	184	44 110
1722	28	116	70	1772	53	214	47 99
1723	19	135	117	1773	37	180	42 69
1724	13	96	73	1774	42	194	41 115
1725	19	104	126	1775	25	198	40 87
1726	36	110	182	1776	43	204	55 73
1727	31	96	78	1777	29	176	42 100
1728	21	107	89	1778	35	168	54 66
1729	18	95	79	1779	40	191	69 98
1730	28	114	57	1780	44	161	54 246
1731	27	104	59	1781	42	198	48 93
1732	31	105	61	1782	52	180	60 82
1733	28	128	57	1783	63	214	31 59
1734	27	98	104	1784	61	251	35 73
1735	18	112	87	1785	57	263	50 79
1736	12	101	75	1786	51	246	59 112
1737	11	120	91	1787	54	262	81 219
1738	25	104	149	1788	62	268	75 110
1739	37	122	108	1789	52	239	65 94
1740	27	109	74	1790	56	267	52 134
1741	15	115	102	1791	55	274	55 89
1742	31	111	104	1792	49	253	57 185
1743	30	110	129	1793	43	302	97 117
1744	37	124	91	1794	39	219	198 142
1745	32	133	144	1795	109	340	170 241
1746	41	139	191	1796	66	285	48 76
1747	32	109	119	1797	71	290	44 122
1748	36	154	82	1798	56	310	61 169
1749	31	138	29 88*	1799	29	297	72 107

*El 1749 comença la separació entre els difunts «cos[s]os» (adults) i «albats» (infants fins als 12 anys). A la primera columna hi ha el nombre d'adults i a la segona, el nombre d'infants.

Document núm. 2.— **«RESUMEN GENERAL DEL EMPADRONAMIENTO DE 1786».** *(AHMSFG)*

1	Clérigos	13
2	Religiosos	14
3	Legos	3
3	Militares Bateria	3
4	Nobles	5
5	Gaudines de privilegio militar	4
6	Abogados	
7	Médicos	13
8	Hacendados	
9	Labradores propietarios	12
10	Labradores colonos	14
11	Hortelanos	23
12	Jornaleros	155
13	Mozos de labranza	19
14	Pastores	2
15	Menestrales	3
16	Artesanos	312
17	Oficiales o mancebos	49
18	Aprendices	3
19	Peones	1
20	Comerciantes	54
21	Maestros R. de primeras letras	3
22	Ciegos	2
23	Droguerias botigues	13
24	Dependientes de Rentas	23
25	Dispersos	3
26	Matriculados y ramo de marina	530
	TOTAL	1286

DOCUMENT Núm. 3.— **AHMSFG, 26 de febrer de 1784 TESTIMONI**

«Totas las Donas de est Pahis que deuan viurer de son treball estan ocupades a filar fil de sadináles i de est fil ellas matexas sel treballan, y nefan xarcia per agafa Anxoba y Sardina Demanera que tots los Pescadors que pescan en semblants Xarcias, dende cop Lliura fins a la Galicia tot son xarcia de est pahis.

Item est Pahis se troban unas quaranta Botigas de Brrilers a cada Botiga son 2, 3 a 4 homens que fabrican per jornal, un home fará 30 Barrils apoca diferencia y cada baril ple de Aygua fará 15 lliures(1) que estos Barrils serbexen per confitar tota la anxoba, ô saitó se agafa en est realme, Demanera que alguns anys se agafan passat de sent mil Barrils anxoba.

Item 10 mestras de taxidos, y ab estos nia un que traballa cotonina per fer Belas per los Bastiments y los restants traballan per fer roba per los avitans de esta Vila.

Item 10 casas cordés que estos tots traballan ormetx per los Bastiments y per Pescadors per pescar Peix.

Item 50 fabricas de taps que en esta vila estarán empleats 200 homens y cada home fará uns dias los altres 1300 taps cada dia.

Item Eudalt Asols de esta Vila, y ja en temps de son Pare ja tenia la fabrica de unas 600 Donas que traballan Puntas de fil blanch, y las fa treballar fora de esta Vila, per estar ocupadas a la xarcia com tenim dit, si que estas Donas la te en Palamós, La Bisbal, tossa y Lloret.

Item lo dit, y en nom de Eudalt Asols y Compañia oposat una fabrica de mitjas de coto, y fil, que ja está en al nº de 25 talers, y Continuament ne be Plantán motiu que afet plantar tres Mestras fransessos afer talers, y quans ne fassen, Dit asols y sos Companys, ban plantan, cada taler uns ab altres fan 3 parell Mitjas, 12 Mlñons per Bobiná, 12 Donas per Dobla de cotó y 10 Donas per cosir Mitjas y 4 per Brodar. Lo cotó ja be filat de fora regne. Per adobar ditas Mitjas después de Bogadejas sete una Premza ab sos cartrons corresponents, y tota las ditas Mitjas se Premsan».

(1) Hi havia el barril gran que, buit, pesava 1½ lliura; i ple d'aigua líquida, 15 lliures. Aquest havia de contenir 19½ lliures d'anxova del país, i pesar en total 21 lliures).

DOCUMENT Núm. 4.— **SANT FELIU DE GUÍXOLS EL 1790.**

Francisco de Zamora. Diario de los viajes en Cataluña. Ed. Curial

Llegamos a San Feliu, y, habiendo venido el Administrador de Rentas a vernos, nos excitó la especie de que en la costa corren las mismas razones, respecto de franceses, que en la frontera, por el comercio de vino y pesca que tienen estos naturales, aunque son gente más ruda.

San Feliu de Guíxols está situado a orilla del mar, la mayor parte en llano, en un hondo rodeado de montes con muy buena playa delante del pueblo. Sus calles son anchas, bastante derechas, y blanqueadas.

La plaza es muy capaz y llana.

Subimos a ver la capilla de San Telmo, que es pequeña, pero tiene muy buenas vistas, descubriéndose gran trozo de mar y los cabos de Tosa y punta de Palafrugell; y por otra parte, los Pirineos, Palamós i la erminta de San Sebastián de Palafrugell.

En este monte se crían viñas y muchos guisantes tempranos en ellas. Hay diez o doce embarcaciones para el comercio de América, 80 ó 90 para el de Levante, y otras tantas para pescar en España y Francia y la anchoa.

Se fabrican aquí las redes que llaman sardinales, y se surten de ellas en España, Mallorca y parte de Francia. Las hacen las muchachas, son de lino hilado al revés, torcido de dos hilos, y cocido un poco. Se trabajan con molde y aguja, y gana cada muchacha 2 reales o 5 sueldos.

No se puede figurar el gran número de casas que aquí se hacen. Se han roto las rocas para formar algunas, cuyos tejados se ven en escala, y a pesar de traer la cal y yeso de Gerona, y alguna de Barcelona.

Todas las casas son de piedra y cal.

La cala donde suponen se ha hecho San Feliu atraviesa de la cala de Calasanz hasta el puerto.

Hay unas 1.200 casas y 1.500 matriculados, y una mala batería para defender el puerto.

Hay administración de entrada y salida.

Según algunas escrituras que hay en el monasterio, el invierno (*falta text*), y así el verano van a Pals y a Gerona.

La cala de Calasanz sirve de lazareto.

Sólo se coge vino y trigo para cuatro meses.

Se bebe agua de pozo, no obstante ser fácil traer una fuente que hay en el monte Calvario.

El monasterio está bien situado. Es un edificio capaz. En él vi el retrato de Don Fr. Benito Peñelles, monje que fue de aquí, y después obispo de Mallorca y singular biehechor de este monasterio. En el archivo de él se guardan las banderas con que se pretende que fue un Abad a la conquista de Mallorca. El monasterio mantiene cuatro torres antiguas. En la librería vi un libro en folio, en pergamino, impreso en Montserrat, cuyo título es *Lectionarium sanctorale secundum consuetudinem monachorum nigrorum observantia ordinis almi Patris Benedicti congretionis eiusdem sacti Benedicti Vaisolitani. Anno MDXXIIIII.*

En la sacristía vi un San Feliu de plata, hecho en Mallorca, remitido por el obispo Pañelles. No vale nada.

La iglesia, que es parroquia, es sumamente pequeña para el pueblo. El altar de San Benito y el del Santo Cristo son buenos. El ara del altar mayor es magnífica. Los demás altares, malísimos, y llena la iglesia de bancos. En el claustro antiguo hay dos o tres sepulcros, y algún otro en la iglesia.

Vi en la casa de Josef Falgueras una bandera de damasco que suponen era de la armada de Don Juan de Austria. Otra tiene un pescador llamado Julián.

Hay muchos taponeros, cuyo comercio està aquí en mucho auge, habiéndome dicho que lo quitan en agosto del àrbol, cortándolo de arriba a abajo, para después irlo despegando con una cuña de madera. También me dijeron que el corcho de estas cercanías era más fino que el de Darnius y Agullana, pero que habían preferido aquel hasta ahora los ingleses por ser más llano; pero que habiendo puesto los de estos contornos más atención en allanarlo, lo llevaban ya igualmente.

Hay boticarios y dos abogados, que son dicho Pachot i el Dr. Pla.

Vi los ridículos bailes que hacían en la plaza.

La iglesia de San Juan es puramente una ermita con 18 capellanes.

El hospital es regular, con alguna renta.

No hay maestro de primeras letras, y así no hay patrón que sepa escribir.

Hay 8 fábricas de botas de vino y 40 de barriles de anchoa.

No hay gremios.

Las mujeres, a más de las redes, destripan y salan la anchoa.

Vi una piedra ramificada de estos contornos.

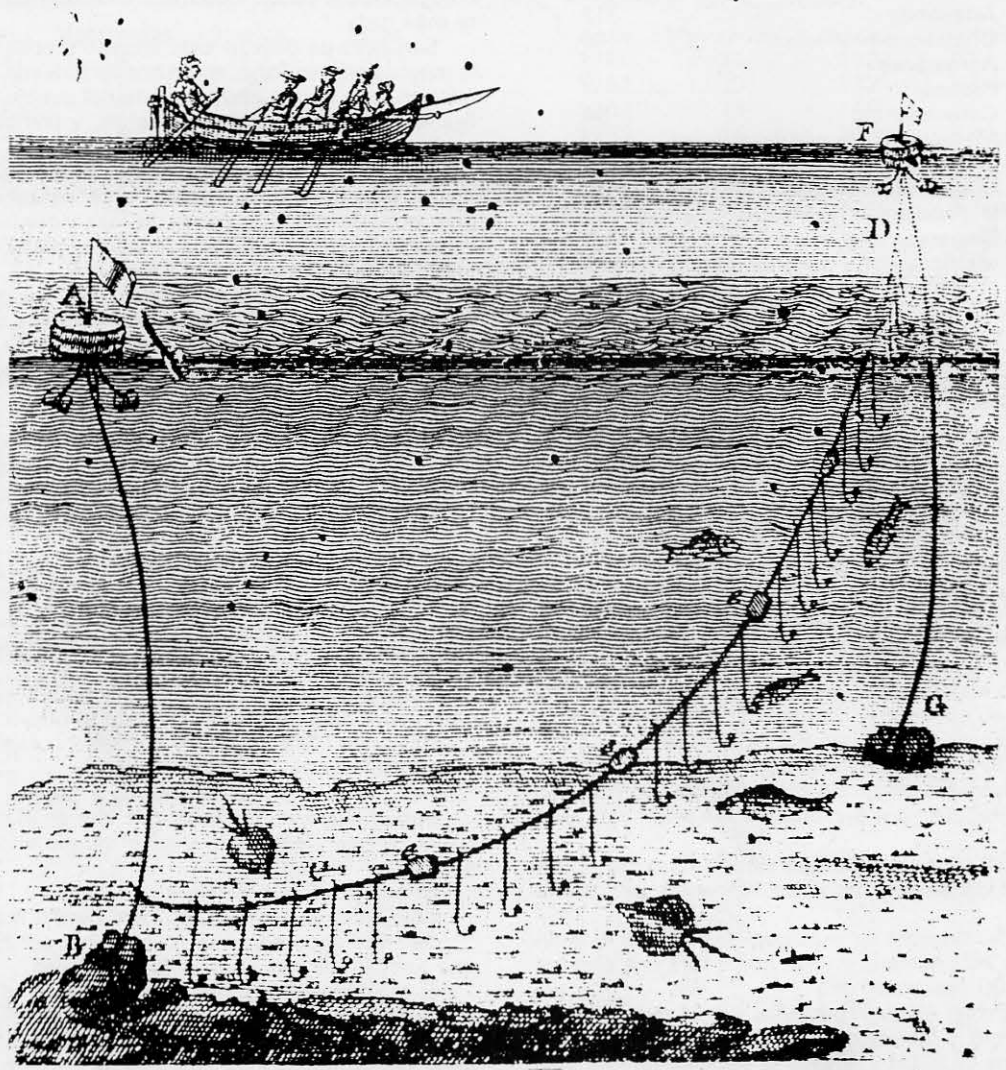

Generalitat de Catalunya
Servei de Normalització de la Llengua Catalana

Ajuntament de
Sant Feliu de Guíxols
Servei Municipal de Català

Tipo/Offset Bigas - St.F.G.